

14. 2. Ν. Α. 1837

Ο ΘΕΑΤΗΣ,

Δοκίμια τεχνολογικά περί τὰ τῆς κοινωρίας

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΗΘΙΚΟΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ,
ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΘΕΤΙΚΟΝ,

Εκφιδόμενον δις τοῦ μηνός

παρὰ

ΜΙΧΑΗΛ ΣΧΙΝΑ.

ΑΡΙΘΜ. Θ'. ΚΑΙ Γ'. ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α.

Θήσας δέ κε φῶτ' ἀρετῆ, ποτὶ
πελώριον ἔρμασε κλέος ἀ-
νήρ, θεοῦ σὺν παλάμῃ,

ἦτοι,

Μετὴν ἀρετῆν ἀκονῶντες τοὺς ἀνδρας,
εἰς ὑψηλὴν τοὺς ἐκπέρομεν δόξαν, σὺν
θεῷ βοηθῶ. Πινδ. Ὀλύμπ. εἰδ. 1.

ἘΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

Ἐκ τῆς τυπογραφίας Γεωργίου Πολυμέρη.

1837.

Ο ΘΕΑΤΗΣ,

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΗΘΙΚΟΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ,
ΚΑΙ ΘΕΣΜΟΘΕΤΙΚΟΝ.

Ἀριθμὸς 9. Περίοδος πρώτη. Τῆ 1 Μαρτίου 1837.

ἹΣΤΟΡΙΑ.

Ἐξεδόθη καὶ ὁ δεύτερος καὶ τελευταῖος τόμος τῶν Πολεμικῶν Ἀπομνημονευμάτων τοῦ Συνταγματάρχου Χριστοφύρου Περάκιου (1), περιέχων τὰς τῶν Ἑλλήνων πρὸς τοὺς Ὀθωμανοὺς μάχας ἀπὸ τοῦ 1823 μέχρι τέλους τῆ 1829. Γεγραμμένος μὲ τὴν ἀπλότητα τοῦ πρώτου, καὶ δεξιῶς ἐμβαπτίζων τὸ πολιτικὸν δρᾶμα εἰς τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν, καὶ οὕτως προσφέρει ἐπαγωγὸν ἅμα καὶ λίαν ὠφέλιμον τὴν ἀνάγνωσιν.

Ὁ συγγραφεὺς ἀποσιωπῶν ἐνίοτε τ' ὄνομα τοῦ ὑποκειμένου τῶν τριτοπροσώπων ῥημάτων, (Σελ. 3. Στίχ. 4. καὶ Σελ. 21 Στίχ. 2.) κάμνει τὸν λόγον του σκοτεινότερον. Ἀπαντῶντι δὲ κατὰ δυστυχίαν καὶ ἐνταῦθα σφάλματα λεκτικὰ, τὰ ὁποῖα, καίτοι ἀποδοτέα εἰς τὴν ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ ἱστορικοῦ ἐκτύπωσιν τοῦ συγγράμματος, ὑπάρχουσι λυπηρὰ οὐδὲν ἦττον. Ἄλλως ὅμως, πούποτε δὲν εὐρίσκομεν χροεῖαν ἐμφυλοτέρα τῶν ἀξιολογωτάτων τῆς ἐπαναστάσεως συμβεβηκότων παρ' εἰς τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον. Ὁ Μάρκος Μπότσαρης, σφάγιον ἀκαταπλήκτου ἀνδραγαθίας, ἡ ἐκστρατεία τῆς Θεσσαλίας, ὁ Κρατάσος, αἱ μάχαι τῆς Ἄμπλιανης καὶ τῆς Πανύσσαρης, ὁ ἐμφύλιος πόλεμος καὶ τὸ Ῥουμειωτικὸν στράτευμα εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἡ ἥρωικὴ πτώσις

(1) Ἴδε περὶ τοῦ πρώτου τόμου Φυλλάδ. Γ' τοῦ Θεατοῦ.

τοῦ Μεσολογκίου, ὁ Καραϊσκάκης ἀρχηγός, μετὰ τὰς ἐνδόξους τοῦ θυγατέρας, τὰς νίκας τοῦ Χαϊδαρίου, τῆς Ἀράβογας, τοῦ Διστόμου, τοῦ Κερατσινίου, μετὰ τὴν λαμπρὰν του δραστηριότητα, μετὰ τὴν θαυμάσια τῆς στρατηγικῆς του σχέδια, μετὰ τὴν ὑπέροχον ἀνδρίαν του, μετὰ τὴν εἰς αὐτὸν ἀπεριόριστον τῶν στρατιωτῶν πίστιν, μετὰ τὸν ἄωρον θάνατόν του· τὸ πολυθρήνητον Ἑλληνικὸν τραῦμα τὸ πλησίον τῆς Καλλιφρόνης, διὰ τὴν ἀπειρίαν καὶ ἰσχυρογνωμοσύνην ἀλλοφύλων στρατηγῶν ἢ ἔλσεις τοῦ Κυβερνήτου, ὁ Δημήτριος Ἰψηλάντης στρατάρχης, ἐπιστέφων τὸν στρατιωτικὸν βίον του μετὰ τρύπαια κατὰ βαρβάρων, πολιτικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπικερδέστατα, καὶ αὐτὸς μὲν προλογίσας, αὐτὸς δὲ συγκλείων εὐκλεῶς τὸ ποίημα τῆς ἐπαναστάσεως μετὰ τὴν ἀξιωματικὸν νικῆν καὶ συνθήκην τῆς Πέτρας· Ὅλα ταῦτα, ὁμοῦ μετὰ παραβαδίζοντα δευτερεύοντα συμβάματα, τὰ ὅποια μάλιστα τοὺς λόγους ἐξηγοῦσι τῶν ἱστορικῶν φαινομένων, σχηματίζουσι ἐθνικώτατον διήγημα, συμπληρωμένον πίνακα ἀθλούσης κινήσεως, ἔκθετον εἰς τῶν Ἑλλήνων τὴν φιλόπατριν φιλομάθειαν.

Δίκαιον ἔχει ὁ Συγγραφεὺς, πιστεύομεν, ὅταν γράφῃ τὰ ἐφεξῆς, Σελ. 4. «Μετὰ ἄκραν δυσαρέσκειαν καὶ ἰκανὴν διαφιλονεικίαν ἐδέχθη τὴν αἴτησίν των, νομίζων ἀναγκαιότερον καὶ ὠφελιμώτερον τὸν ἑαυτὸν του εἰς τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας, παρὰ εἰς τοὺς πολιτικοὺς, γέμοντας πάντοτε ἀπὸ πάθη διχονοίας καὶ πλεονεξίας, καὶ μάλιστα ὅταν οἱ κίνδυνοι ἀπέχωσι μακρὰν ἀπ' αὐτῶν. Εἰς τοὺς πολεμικοὺς, ἂν ποτε συμβαίῃ μικρὰ τις σύγχυσις καὶ διχνοία, ἢ παρουσία τοῦ κινδύνου καὶ αἰ νοθεύσῃ φρονίμων ὀπλαρχηγῶν οὐ μόνον τὰς διαλύουσι, ἀλλὰ τὰς ἐρεθίζουσι πολλακίς εἰς ἀμιλλὰν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων. Ἄς παρατηρήσωμεν μετὰ ἀμεροληψίαν τὰ εἰς τὴν Ἑλλάδα διατρέξαντα καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ θέλομεν ἰδεῖ φανερὰ ὅτι αἱ

πολεμικοὶ ἐπλήρωσαν τὰ πρὸς τὴν πατρίδα χρεῖα των μετὰ θερμότερον ζῆλον καὶ ἐπιμονὴν παρ' ὅτι οἱ πολιτικοί. Ἄν ἐνίοτε μετεχειρίζοντο τινὰς καταχρήσεις, κατὰ τοῦτο δὲν ἦσαν πάντοτε ἀξιοκατάκριτοι· διότι τοὺς ἄφιναν ἀσίτους, καὶ ἐκ τούτου ἠναγκάζοντο νὰ τρέφονται ἀπὸ τοὺς ἰδρωτῶν τῶν κατοίκων καὶ παροίκων.»

Χρήσιμον νομίζομεν νὰ συνεχλιζώμεν καὶ ἄλλα τινὰ χωρία τῶν Ἀπομνημονευμάτων.

«Ὁ Μάρκος Μπότσαρης (Σελ. 5.) πληροφορηθεὶς ὅτι καὶ οἱ ἐπίλοιποι ὀπλαρχηγοὶ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ἔλαβον παρὰ τῆς Διοικήσεως διπλώματα στρατηγίας, ἀμέσως ἐξέσχισε τὸ ἰδικόν του, εἰπὼν· «Εἰς τὸ σπαθὶ κρέματα τὸ δίπλωμα, καὶ ὄχι εἰς τὸ χαρτίον.»

Ἡ ἐκστρατεία τῆς Θεσσαλίας, εὐστοχώτατον ἐπιχειρήμα καὶ πολεμικῶ καὶ πολιτικῶ λόγῳ, ἀποτυγχάνει διὰ τε κακοῦθειάν τινων ἀρχόντων, καὶ τοῦ Καρατάσου· «Μόλις εἶχε φθάσῃ εἰς τὰ Τρίκερα (Σελ. 14.), καὶ τὸ διαληφθὲν σχέδιον ἐγέννησε δύο ἀντεροεργέτας ἐκ τῶν πρωτίτων τῆς Πελοποννήσου, Δ. καὶ Κ., οἵτινες ἐμπόδισαν τὴν στρατολογίαν καὶ ἐκστρατείαν. Κάνεν ἄλλο αἴτιον δὲν τοὺς ἐξώκειλεν εἰς τὸ ἀντιπατριωτικὸν τοῦτο ἔργον, παρ' ἑνὸς φύλου τόσοσιν τυφλὸς καὶ ἀνόητος, ὥστ' ἂν τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐλάμβαναν ἄλλην μεταβολὴν, ἔμελλε νὰ ἐξολοθρευθῇ τὴν Πελοπόννησον μᾶλλον παρὰ τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἄλλα μέρη τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος, τὰ ὅποια ἐχρημάτισαν πάντοτε τὸ σωτηριῶδες προπύργιον τῆς.» Δὲν ἔπρεπεν ἄραγε νὰ στηλιτευθῶσι τὰ ὀνόματα τῶν κακοθύλων ἐκείνων πολιτικῶν;

Τοῦ Καραϊσκάκη ἡ γενεαλογία, τὰ τῆς νεότητός του, ἡ φυσικὴ καὶ ἠθικὴ περιγραφή τοῦ ἥρωος, ἀναγινώσκονται ἀπὸ τῆς σελίδος 28, ἄξια περιεργίας πολλῆς. Ὡς στρατηγὸν μὲν, τὸν βλέπομεν ἔχοντα σπάνια προνοήματα· ὡς ἄνθρωπον

πον δὲ, ἄλλως τε καὶ ἀπαίδευτον, ἐλαττώματα μέτρια. Πῶς ὑπῆρξε δυνατόν νὰ συκοφαντηθῆ ὡς φιλότουρκος παρὰ τοῦ Α. Μαυροκορδάτου, τότε γενικοῦ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος Διευθυντοῦ;

Ὡς ἔλθωμεν εἰς τὴν νίκην τῆς Ἀμπλιανῆς. « Ἦτον τῶν-τι ἀπορίας ἄξιον τὸ νὰ ἐσλεπέ τις πρὸ ὀλίγου ἓνα στρατεύμα ἐκλεκτὸν (τῶν Τούρκων), ὑπερήφανον, πομπῶδες, πνέον φρίκην καὶ παντελεῖ ὄλεθρον τοῖς Ἕλλησι, καὶ μετ' ὀλίγον ἄνδρον, μικροπρεπῆς, κατητρυμμένον, κλίνον τὸν τράχηλον εἰς σφαγὴν, αἰτοῦν γοερῶς ἐξ ὕψους βοήθειαν μὲ τὸ ἀδι-ἀκοπον ἄλλαχ, ἄλλαχ, ἄλλαχ. βέλτοτα τὰ ὄπλα κατὰ γῆς διὰ νὰ πλανοῦν τοὺς Ἕλληνας εἰς τὰ λάφυρα καὶ ὑποκλέπτη τὴν σωτηρίαν. Φθάσαντες διωκόμενοι εἰς τὸ στενὸν τῆς Γραβιάς, καὶ μὴ δυνάμενοι πολλοὶ ὁμοῦ νὰ συντρέχωσιν ἕνεκα τῆς ὄδοιπορίας, τρόμου, καὶ πληγῶν, ἐπιπτον χαμαὶ καὶ κατεπατώντο ἀπὸ τοὺς ἵππεῖς. Οἰπλείστοι, ὠλοῦμενοι ἀλλήλοις, ἐκρημνίζοντο εἰς τοὺς βράχους. Ἐν σῶμα τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, συμποσοῦμενον ἀπὸ ἐπτακοσίους Μακεδονοθρακίαις ὑπ' ὀδηγίαν τοῦ Σουλεμὴν Μπέη, ἀγωνιζόμενον νὰ ἐνωθῆ μὲ τὸ κέντρον, ἐμποδίσθη παρὰ τῶν Ἑλλήνων. Διωκόμενον δὲ διὰ τινος βράχης, ἔφθασεν εἰς τὸ ἄκρον αὐτῆς, ὅπου ἦν ὑψηλὸς τις καὶ πετρώδης βράχος· βλέπον ἀμφοτέρωθεν κίνδυνον, ἐπρόκρινε νὰ βιβθῆ καὶ κατασυντριβῆ εἰς τὸν κρημνὸν, παρὰ νὰ αἰχμηλωτισθῆ καὶ θυσιασθῆ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Τὰ ὅσα αὐτῶν θέλει ὑπάρχουσι διὰ πολὺν χρόνον μάχην, ἥτις νομίζεται ἡ σημαντικωτέρα καὶ κρισιμωτέρα διὰ τὰ προρρήθέντα αἰτία. Ἐπεσαν εἰς ταύτην τὴν μάχην, ἐκτὸς τῶν πληγωμένων, ὑπὲρ εἰς τρεῖς χιλιάδας Ὀθωμανοί. Οὔτε τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος ἤθελε σωθῆ, ἂν ὁ ἥλιος ἐχάριζεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ φῶς του διὰ μίαν ἔτι ὥραν Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐσκοτώθησαν ἐν-νέα, καὶ δώδεκα πληγωμένοι. Ἐλήφθησαν σημαῖαι εἰκοσι-

τρεῖς, δύο κανόνια, ἡ σκηνὴ τοῦ Πασᾶ, πάμπολλοι ἵπποι, ἡμίονοι, ὄπλα, τροφαὶ, πολεμεφόδια, καὶ διάφορα ἄλλα εἶδη. Διήρκεσεν ἡ μάχη αὕτη ὥρας ὀκτώ καὶ ἓν τέταρτον.»

Τίς ἐστρατήγει εἰς ταύτην τὴν μάχην; (Δικαίως ἠδύνατο νὰ ἐρωτηθῆ ἐκκετός) — Πολλοὶ ὁμοῦ ἐστρατήγουν, ὡς καὶ εἰς τὰς πλείονας τῆς ἐπαναστάσεως χειρῶν μάχης· κοινο-βουλευτικῶς προπαρασκευαζόμενοι, καὶ εἰς τὰς γνώμας τῶν πλειοτέρων πεπιθόμενοι. Εἰς τὰ στρατόπεδα ἐσηματίζετο κοινῇ διασκέψει πᾶν σχέδιον πολέμου, ἐπιθετικὸν ἢ ἀμυντι-κόν. Ὁ στρατὸς δὲν ἐπρόσμενεν ἀπὸ τὴν πολιτικὴν Διοί-κησιν εἰμὴ τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ τὸ πολεμεῖν ἀναγκαῖα. Ἡ Διοίκησις αὕτη ἐβάδιζεν ἐπίσης κατὰ κοινοβουλίαν· ἐκ πα-ραβάσεως δὲ τοῦ συστήματος τούτου παρὰ τῶν ἀντιπολι-τευομένων, ἐγεννήθησαν αἱ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐμφύλιοι ταραχαί.

Ὁ στρατὸς, καὶ καταμελούμενος πολλάκις παρὰ τῆς πο-λιτικῆς ἐξουσίας, οὐδέποτε ἠρνήθη οὔτε τὴν ἀπαράμιλλον καοτερίαν του, οὔτε τὴν πρὸς τοὺς πολιτευομένους ἐνδεχομέ-νην ἐπιείκειαν, τῶν ὁποίων ἡ φωνὴ ἐνομιζέτο φωνὴ τῆς πα-τρίδος. Σημειωτέον πρὸς τοῦτοις, ὅτι στρατάρχης διωρισ-μένος παρὰ τῆς Διοικήσεως, τότε μόνον ἐπετύγχανεν, ὅταν ἤδ ἢ πρότερον ἀναγνωρισμένος ἦτον παρὰ τῆς κοινῆς γνώμης ἱκανὸς νὰ ἡγεμονεύῃ τῶν ἄλλων καὶ νὰ τοὺς ἔχη πεπιθόμε-νους. Παράδειγμα ὁ Μισοῦλης, ὁ Καραϊσκάκης, ὁ Ὑψηλάν-της. Ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν ἔπαυε νὰ ἐνεργῆ συμβουλευόμενος μὲ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἡγήτορας. Τὰ τοιαῦτα πάντα χαρακ-τηρίζοντα τὰ Ἑλληνικὰ ἦθη, καὶ τιμῆν προξενούντα εἰς τοὺς Ἕλληνας, μὴ ἐνδυναμίζουσι τὴν ἡγεμονείαν ἢ ἀπὸ κοινῆς προ-τιμῆσεως τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν ἀπέλαθεν ὁ Μιλτιάδης κατὰ τὴν ἀειμνημόρευτον ἡμέραν τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης.

Ἡ νίκη τῆς Πανάσσαρης, ἀποτελεσθεῖσα ὑπὸ διακοσίων ἐξήκοντα Ἑλλήνων κατὰ τετρακισχιλίων Τουρκαλβανῶν, συ-

νεπλήρωσε τὴν νίκην τῆς Ἀμπλιανῆς ἀμφοτέραι δὲ συνματῶσαν ὅλα ἔτα τότε διανοήματα τοῦ ἐχθροῦ ἐναντίον τῆς ἀνατολικῆς Ἑλλάδος, διασκορπισθέντος τῆδε κακῆς μεθ' ὅλης του τῆς παρασκευῆς. « Καὶ τοὶ ἐλευθερωθέντες οἱ κάτοικοι ἐκ τοιοῦτου δυνατοῦ ἐχθροῦ, ἡσύχαζον ἄλλοι μὲν εἰς τὰ ὄρεινὰ χωρία, ἄλλοι δὲ εἰς τὰ ἀντρατοῦ Περνασσοῦ καὶ τοῦ Ἑλικῶνος, καὶ ἄλλοι εἰς ἠλιοβάτους κρημνοὺς, σπηλαια, δάση, κείμενα εἰς τὰ μεσημβρινὰ παράλια τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τρεφόμενοι οἱ πλεῖστοι μὲ ἀγριολάχανα, ἀσυνθελὲς καρποὺς τῶν δένδρων, καὶ ὀστρακοδέσματα· διότι οὔτε βόας εἶχαν νὰ γεωργήσωσιν, οὔτ' ἐλπίδα βεβαίαν νὰ συνάξωσι τοὺς καρποὺς ἐν καιρῷ τοῦ θεοῦς. »

Εἰσάγων ὁ συγγραφεὺς τοὺς Ρουμελιώτας εἰς τὴν Πελοπόννησον, κατὰ τῆς ἀνταρσίας προσκεκλημένους παρὰ τῆς Διοικήσεως, λέγει: « Ἄν ἐπράχθησαν τινὲς καταχρήσεις (ἐκτὸς ἐκείνων τοῦ Γκούρα) παρὰ τῶν Χερσοελλαδιτῶν πρὸς τοὺς Πελοποννησίους, κατὰ τοῦτο κατηγοροῦνται μᾶλλον οἱ δεύτεροι· διότι ἔχοντες μεταξῦτων ἀντιπαθείας, ἐρέθιζαν τοὺς πολεμικοὺς εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν πυχῶν των. Ἡ πηγὴ τῶν τοιοῦτων προέκυψεν ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς διὰ τὴν πλεονεξίαν καὶ δοξομανίαν, τὰ ὅποια εἶναι πικνταχοῦ τῆς διχονοίας τὰ σπέρματ' αὐτῶν λαῶν τὰ δυστυχήματα. »

Ἐντάλλει ὁ συγγραφεὺς ἀνακτευάζει πολλὰ ὑπέρογκα ἐγκώμια τοῦ Γκούρα, εἰρημμένα παρὰ τοῦ ἱστορικοῦ τῶν Ἀθηνῶν Δ. Σουρμελῆ, ἀπεδεικνύων τὸν Γκούραν ἄριστον μὲν στρατιώτην, καταδεδουλωμένον δὲ εἰς τὴν φιλοχρηματίαν καὶ πλεονεξίαν, ὅθεν καὶ ἔρημον φιλοτιμίας περὶ τὴν διαγωγὴν του.

Ἐν τοσοῦτῳ αἱ πολέμιοι καταδρομαὶ τῶν Τούρκων ἐξώρμησαν τὰ ἐν Πελοποννήσῳ· Ρουμελιωτικὰ τάγματα νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τοὺς τόπους των, καὶ εἰκονικωτάτη παρίστα-

ται ἡ ἀπροσδόκητος συναπάντησις των μὲ τοὺς Τούρκους πρῶτον περὶ τὸ Δίσιμον (ιδ. σελ. 56).

Ἡ ἐπιστολὴ τῶν στρατηγῶν πρὸς τὴν Διοίκησιν ἐκτοῦ μετοχίου Ἀμρίσσης περὶ τῶν κακουχιῶν τοῦ στρατοῦ ἐν ᾧ αὐτὸς δὲν ἔπαυε νὰ νικᾷ, κινεῖ βαθεῖαν τὴν συμπάθειαν καὶ τὰς ἀνευφημίας τοῦ ἀναγνώστου (σελ. 64). Σελίδι δὲ 68, γίνεται κατάλογος ἡγεμόνων Ἑλλήνων, πεσόντων ὑπὲρ πατρίδος.

Ὁ Καραϊσκάκης δι' ὅλης τῆς ἀρχηγίας του, μὲ τὰ βλέμματα καρφωμένα εἰς τὴν περὶ τὰς Ἀθήνας μεγάλην τοῦ Κιουταχλῆ δύναμιν, ἀπὸ τὸν θρίαμβον τῆς ὁποίας προεμνήσονται τὰ ἔσχατα κατὰ τῆς πατρίδος δεινῆ, ἀρχῶν αὐτὸς στρατοῦ ἀνδρειοτάτου μὲν, ἀλλ' ἀδυνατοῦντος, δι' ὀλιγότητα, νὰ καταστρέψῃ τὸν ἐχθρὸν ἐκ τοῦ συσάδην, δι' ὅλης, λέγομεν, τῆς ἀρχηγίας του ἐσπούδασεν ὅσον ἡδύνατο, ὡς ἄξιος λογαριαστέος, νὰ τὸν βλάψῃ καιρῶς εἰς τὰς κοινωνίας του μὲ τὰ ὄπισθεν, καὶ εἰς τοὺς δρόμους δι' ὧν ἐπρόσμενον δὲ Τούρκως τὴν συντήρησιν καὶ ἐνδυνάμωσίν του· πεπεισμένος ὧν, ὅτι κρατήσας ἐκεῖ, θέλει ἔχει τὸν μὲν ἐχθρὸν ὑποχέειον, τὰς δὲ Ἀθήνας ἀπληλαγμένας. Ἀλλὰ κακῆ τύχῃ τὰ σχέδιά του δὲν ἐββαῖνον πάντοτε εἰς τὸν νοῦν οὔτε τῶν πολιτικῶν, οὔτε τῶν ξένων, ὅσοι ἐπεφάνησαν ἔπειτα στρατηγοὶ τῶν Ἑλλήνων. Ἰλαίει ὁ ἀληθινὸς Ἕλληνας μὲ δάκρυα θαλερὰ, ἀναγκινώσκων τὴν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς Δωριεῖς, Φωκαεῖς, κτλ. μετὰ τὴν νίκην τοῦ Διστόμου, τοὺς ὁποίους ἤθελε τότε νὰ διεγείρῃ ἐκ νέου εἰς τὰ ὄπλα ὁ ἀρχηγός. Ποῖοι κ' αἱροί! ποῖα ἦθη! ποῖος ἡρωϊσμός εὐσεβῆς καὶ φιλοπατρῆς! « Ἡμεῖς, λέγει, βλέποντες τὸν ἐχθρὸν τῆς πίστεώς μας, κατακυριεύσαντα ὅλην τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, γνωρίζοντες ὅτι οἱ ἀξιατεῖς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνέες μας καὶ θυσιῶν ἐμελλον νὰ χαθῶσιν, ἀποφασίσσαμεν ὅλα τὰ ὑπάρχοντα ὄπλα, ἢ νὰ ἐξώσωμεν τὸν ἐχθρὸν ἀπ' ἐδῶ, ἢ ν' ἀποθάνωμεν· διότι οὔτε τὴν πατρίδα ἐκ νέου εἰς βαρύτερας ἀλύτους οὔτε τῶν ἄλ-

λων ἔθνων τὰς ὕβριτας εἶναι δυνατόν ζῶντες νὰ βλέπω-
μεν καὶ ὑποφέρωμεν. Ὁ κραταῖος βραχίον τοῦ παρτο-
κράτορος, καὶ ἡ ἀξιολάτρευτος εὐχή τῆς πατρίδος, ἀπέ-
δειξαν τὰ ὄπλα μας παταχοῦ θριαμβευτικὰ καὶ τρο-
παιοῦρα.»

Παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὸ βιβλίον νὰ μάθῃ
ὅσα προεγήθησαν τοῦ θανάτου τοῦ ἥρωος Καραϊσκάκη, ἀμπ-
χανούτος πρὸς τὴν μωρὰν τοῦ Κοχράνου στρατηγικὴν, ὡς καὶ
τοὺς τελευταίους λόγους αὐτοῦ ἀποθνήσκοντος, καὶ τὴν ταφὴν
τοῦ εἰς τὰς σελίδας 1456-7. Ταῦτα πάντα ἐξέθεσεν ὁ ἱστορι-
κὸς μὲ ἀκριβῆ παρρησίαν, καὶ μὲ γλυκυτάτην ἀφέλειαν κατα-
καρδίου ἄλλοις παρέδωκεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀένναον μῆμνη των.

Ὁ θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη ἐβρίψεν εἰς δεινὰς τὸν Ἑλ-
ληνικὸν στρατὸν συμφορὰς, καὶ τὴν Ἑλλάδα προσεγγίσειεν
εἰς ἀκμὴν ἐσχάτου κινδύνου. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς, ἀπο-
λέσας τὸν νικηφόρον τοῦ στρατηγόν, καὶ καταπατηθεὶς ἀπὸ
τὰ ἀνκρίθμητα τοῦ ἐχθροῦ στίφου, ἀπώλεσε τότε τὴν νίκην,
ἀλλ' ἔχει καὶ τὴν ἀνδρίαν. Ἡ ἐν Νεοκίστρῳ καταστροφὴ
τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου παρὰ τῶν στόλων τῶν τριῶν Εὐ-
ρωπαϊκῶν δυνάμεων παρηγόρησε καὶ ἐνεψύχωσε τοὺς Ἕλλη-
νας. Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἐπελθὼν, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς
ἀρίστως ἐλπίδας περὶ τοῦ μέλλοντος. Στρατάρχην διώρισε
τὸν Δημήτριον Ἰψηλάντην, καὶ δι' αὐτοῦ ἐγένεεν ἡ διάταξις
τοῦ στρατιωτικοῦ, ἀπέριτος, εὐληπτος, καθαρὰ, δικαία, ἀπὸ
Ἑλλήνων δι' Ἕλληνας συνηρμοσμένη ἀλλ' ὁ Κυβερνήτης, μετ'
ὀλίγων κοινωνοῦς παραλαβὼν τῆς ἀρχῆς ἀναξίου ἀδελφοῦς,
ἤρξατο νὰ λυπῆ τοὺς Ἕλληνας. Τεκμήριον δὲ ἡ πολυδάπνος
ἀποστολὴ τοῦ ἀνάκτιδος Λύγουστίνου εἰς τὴν ἔξω Ἑλλάδα
ὡς πληρεξουσίου τῆς Κυβερνήσεως, ἄνευ ἀνάγκης οὐδεμιᾶς,
ἐν ᾧ ὁ Δημήτριος Ἰψηλάντης ἡγεμόνευε τοῦ Ἑλληνικοῦ
στρατοῦ μαχίμου μάχιμος, κῦδος ἔχων μετὰ τῆς παρὰ
πάντων πίστεως καὶ ἀγάπης. Ἐναντίον ὅμως μυριάων θυ-

παρασῆσεων καὶ μηχανοβραφιδῶν, αἵτινες καταργοῦσαι τὰς
περὶ τὸν στρατὸν πανοδήμως γενομένας ὑποσχέσεις, πολ-
λάκις ἐκαταλειμμένον τὸν κατέφερον εἰς γογγυσμούς καὶ
εἰς ἀπεγνωσμένας λειποταξίας, ὁ Ἰψηλάντης δὲν ἔλειψε
νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα τὸ τοπογραφικὸν
μέλλον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας, νικῶν λαμπρῶς, ἐξα-
λείφων, ἢ ἀποκυλίων ἐκεῖθεν τοὺς Τούρκους, τὰς τελευταίας
ὄσφραινόμενος, τῆς πυρίτιδος ὀσμῆς μετὰ τῶν συσρατευσόμενων.

Ἐνταῦθα τελευτῶσι καὶ τὰ Πολεμικὰ Ἀπονημνεύματα
τοῦ Κυρίου Περραιβοῦ, τῶν ὁποίων τὸν ἐπίλογον ἄξιον κρί-
νομεν νὰ ἐπισυνάψωμεν. «Τὸ ἔθνος μέλλει βέβαια (λέγει
ὁ συγγραφεὺς) ἐπὶ τῆς ὀρίμου ἡλικίας του νὰ κωμῆ τὰς
ἀνηκούσας ἀνακρίσεις, παρατηρήσεις καὶ κρίσεις τῶν κατὰ
τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγωνισθέντων.
Ἐπανηλαμβάνομεν ὅμως ἐκ τοῦ ἐτέρου νὰ τὸ ὑπεθυμίσω-
μεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες, ἐν ᾧ εἶχαν κύριον καὶ τρομερὸν ἀν-
τικείμενον τοῦ σκοποῦ των, τὸν Τούρκον, ἐπεβουλεύοντο πρὸς
τούτους μέχρι τινὸς καὶ παρὰ τῶν ἰσχυροτέρων ἐπικρατει-
ῶν τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἐπιμονὴ καὶ ἀνδρία κατὰ τοῦ πρώ-
του, ἡ ὑπομονὴ καὶ τὰ παράπονά των πρὸς τοὺς δευτέρους,
συνωδευμένα μὲ αἱματοχυσίας, αἰχμαλωσίας, πυρκαϊκὰς, γυ-
μνότητα, πείναν, καὶ παντὸς εἶδους πολυχρονίους κακοπα-
θείας, ὑπερισχύσαντα, ἠξιώθησαν τῆς ἀνεξαρτησίας. Ταῦ-
τα ἐκθέσαντες ἀφίνομεν πρὸς γνῶσιν καὶ ὑπογραμμὸν τῶν
μεταγενεστέρων, παρὰ τῶν ὁποίων δὲν ζητοῦμεν τινὰ ἀντα-
μοισίην, διότι δὲν ἐπράξαμεν παρὰ τὰ πρὸς τὴν πατρίδα
χρῆμα. Ἐπιθυμοῦμεν ὅμως καὶ παρακαλοῦμεν αὐτοὺς,
τὴν μὲ τοσούτῃ θυσίᾳ καὶ δάκρυα ἀναστηθεῖσαν Ἑλλά-
δα, νὰ τὴν ὑψώσωσιν εἰς τὴν πρώτην τῆς λαμπρότητος καὶ
εὐδαιμονίας διὰ τῆς σοφίας, εὐνομίας καὶ ἀνδρίας. Τύττε
καὶ αἱ ψυχαὶ ἡμῶν θέλει ἀγάλλωνται, ὡς μὴ μάτην ὑπὲρ αὐ-
τῆς ἀγωνισθεῖσαι, καὶ ὡς γνησίους ἀπογόνους καταλιπεῖσαι.»

Ἀκολουθία τοῦ περὶ τῶν λόγων τοῦ Διδασκάλου Οἰκονόμου πρώτου ἄρθρου (1).

«Χρησιμοὶ τοῦ πανηγύριου πνεύματος, νόμοι εὐαγγελικοί, κανόνες τῶν ἁγίων πατέρων, μετὰ πόσου ζήλου ὡς ἐξεφώνει ὁ Πατριάρχης! Καὶ πόσον ἰσχυρῶς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ προχέμενος ὁ θεῖος λόγος, ἐκλόνει τὰ δάστη τῶν ὑλικῶν λογισμῶν, καὶ συνέτριβε τὰς κέδρους τῆς υπερφημίας, καὶ διεβρόχυνε τὰς πετρώδεις τῶν ἀμαρτωλῶν καρδίας εἰς μετάνοιαν!»

«Πῶς δέ τις ἐφάνη καὶ ὁ ὅσιος ἀρχιερεὺς τῆς Ἐφέσου περὶ τὸν φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν; . . . Ὁ μήτηρ Θεσσαλία, καὶ σὺ Ἰωνία, κἀλλισταὶ τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίαι καὶ περιόνυμοι! Ἔως οὐ ρέουσιν οἱ ποταμοὶ σας, καὶ ἀνθοῦσιν αἱ πεδιάδες σας καὶ τὰ δένδρα, καὶ στέκουσιν ὑψηλαὶ αἱ αἰ πεδιάδες σας κορυφαί, θέλετε κηρύττει τὸν ζῆλον τοῦ αἰοῦ μου τούτου προστάτου τῶν αἰοῦντων τοῦ Γολγοθᾶ καὶ τοῦ Ἐλικῶνος.»

Πανηγυρίας δὲ ὁ ὑψηλὸς διδάσκαλος καὶ τῶν δύο ἄλλων ἀρχιερέων τὴν φιλόμουσον ἀρετὴν, διηγεῖται συνοδικὰς τινὰς συνδιαλέξεις, τὰς ὁποίας ἡμεῖς δὲν θέλομεν παρατρέξῃ. «Οὐαὶ εἰς ἡμᾶς (ἐφώναζεν ὁ Πατριάρχης, καὶ μετ' αὐτοῦ συμφώνως οἱ ἱεράρχαι, ὅτε παρὰ τινῶν ἐπροβλήθη ἡ μαθής τις καὶ ἀνάξιος πρὸς ἀρχιερατέυσιν), οὐαὶ εἰς ἡμᾶς, ἂν καταστήσωμεν τυφλὸν ὁδηγὸν εἰς τοὺς πλανωμένους! Ὁ ἀμπελὼν τῆς ἱερωσύνης δὲν εἶναι τῆς μετανοίας ἀμπελῶν, εἰς τὸν ὅποιον πρέπει νὰ δεχώμεθα πᾶσαν ὥραν ἀδιακρίτως τοὺς τυχόντας ἐργάτας μισθωτοὺς. Οὐδὲ πρέπει νὰ γίνωνται ἀρχιτρίκλινοι οἱ ἐν ταῖς πλατείαις κείμενοι χωλοὶ καὶ ἀ-

(1) Ἰδ. Φυλλάδ. Η'.

νάπηροι φωμοζῆται, τοὺς ὁποίους ἡ φιλανθρωπία τοῦ οὐρανοῦ οἰκοδεσπότου προσκαλεῖ μόνον ὡς δαιτυμόνας εἰς τὴν θείαν αὐτοῦ τράπεζαν νὰ τραφεῖσι. Μακρὰν τοῦ θυσιαστηρίου ὅσοι, πρὶν γένωσι τῆς πίστεως μαθηταί, συνωθῶνται νὰ προβληθῶσι τῶν κακῶν τῆς ἀμαθείας διδάσκαλοι καὶ πρὶν μάθωσι νὰ κωπηλατώσι τὸ σκαφίδιον τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἐπιβάλλονται νὰ κυβερνώσι τὴν ἱεράν καὶ μεγάλην τῆς τῶν ψυχῶν οἰκονομίαν ὀλιγάδα! Μακρὰν οἱ σπουδαρχοῦντες τοιχωρῶχοι τῆς ἐκκλησίας, οἵτινες εἰσελθόντες ἐν σχήματι ποιμένων, κινδυνεύουσι νὰ θυσιάζωσιν ὄχι ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν προβάτων, ἀλλὰ τὰ πρόβατα ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ὠφελείας καὶ τρυφῆς! Ὡ σῶτερ, σῶτερ, ἀποδώξον καὶ τώρα ἐκ τοῦ ναοῦ σου, ἄντινες τολμήσωσι νὰ εἰσέρψωσιν, ὄχι νὰ ἱερατεύωσιν ἀγῶς καὶ ἀξίως, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ κατεμπορεύωνται τὰ ἅγια ὡς ἄντινες κἀπηλοὶ καὶ τροπεζῖται!».

Ἀφ' οὗ διὰ περιγραφῶν ἀξιαγάστων παρέστησε τὰς τε ἀγαθοεργίας καὶ τοὺς διὰ βίου ἄθλους τῶν μνημονευομένων, ποτὲ μὲν καὶ ἕνα ἕκαστον, ποτὲ δὲ ὅλων συνάμα, ποιικίως καὶ θαυμάσιως καὶ διακεκινημένως δραματοῦργων τὸν λόγον, καὶ παρενοσπεύων μαργαρίτας εὐαγγελικῶν διδαγμάτων, ἔρχεται καὶ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρικοῦ τῶν θανάτου. «Κατ' αὐτὴν τῶν σωτηρίων παθῶν τὴν ἡμέραν ἀποχωρίζονται περὶ ἡλίου δυσμᾶς τρεῖς τῶν ἀρχιερέων, ὁ Ἐφέσου, καὶ ὁ Νικομηδείας, καὶ ὁ Ἀγγιᾶλου, καὶ παραδίδονται εἰς τὰ βασανιστήρια. Πόσα χωρισμοῦ δάκρυα, καὶ ποίας πρὸς θεὸν προσευχᾶς ἐξέχεον οἱ συνδέσμοι συναδελφοὶ των! ἀλλὰ καὶ ποία γαλήνη ἐβασίλευεν εἰς τῶν ἀπαγομένων ἁγίων τὰ πρόσωπα! Νυξ ἱερά τοῦ μεγάλου ἐκείνου σαββάτου! σὺ θέλεις ἀναγγέλλει εἰς τοὺς ἐπερχομένους αἰῶνας τὴν ἀνικητὸν αὐτῶν καρτερίαν καὶ γενναιότητα τὴν πρὸς τὰς ποικίλας βασάνους, διὰ τῶν ὁποίων φαίμεσαι λαμπρῶς κατηστε-

ρισμένη! Ἐφέρθησαν στρέβλαι, ἠτοιμάσθησαν μαστιγες, ἐπυρώθησαν σίδηρα, καὶ ἐβιάζοντο οἱ ἱεροὶ ἀθληταὶ νὰ ἐξομώσωσι τὴν πίστιν τὴν ἀμώμητον Ὡ τοῦ πάσχα ἐκείνου μεγάλη ἡμέρα, καὶ τὴν δούξαν ἄδυτα καὶ ἀνεκλείπτε! πῶσον λαμπρὰ ἀνέτειλας εἰς τὴν τεθλιμμένην τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν! καὶ ποῖον εἶδες θέαμα θαυμαστόν, τὸ ὁποῖον δὲν θέλει δυναθῆ πῶποτε νὰ ἀμαυρώσῃ ὁ μακρὸς χρόνος, ἀλλὰ πάντοτε θέλει λάμπει νεκρὸν ὡς ὁ ἥλιος, τὸν ὁποῖον, πάντοτε βλέποντες, πάντοτε θαυμάζομεν! θέαμα τὸ ὁποῖον καὶ ἐπὶ γῆς, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει γῆ, θέλει μένει ἀνεξάλειπτον καὶ ἐντετυπωμένον εἰς τὴν μνήμην καὶ τὰ χρονικὰ τῆς ὀρθοδόξιας, καὶ ἐν οὐρανοῖς εἰς τὰς αἰωνίους τῆς θείας δικαιοσύνης βίβλους ἐγγεγραμμένον διὰ τῆς ἐρυθρᾶς βαφῆς τοῦ αἵματος τῶν δικαίων τῆς πίστεως ἀθλητῶν! «Εἰς μνημόσυτον αἰώνιον ἔσται δίκαιος!»

«Ὡς σφῆκες κηρίον, ὡς κύνες ἐλάφιον, ἐκίλωσαν εὐθὺς τὸν δίκαιον οἱ παρκνομοὶ βοῶν παμμυγῆς ἀέθινε κυμαίνουσα τὸν ἀέρα ἐγέμισεν ὁ Κεράτιος κόλπος πλοῖα καὶ τιράρας ἔβραζε τρομερὰ τῆς κωπηλασίας ὁ ῥόθος Καὶ τοῦτο μὲν ἔγινε τὸ τέλος τοῦ ἡδὴ ἐβδομηκονταετοῦς Πατριάρχου. Τοὺς δὲ τρεῖς ἱεράρχας ἐξήγαγον συγχρόνως ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου, συνιδεόντες αὐτοὺς, ὡς σαρκοφάγοι γύπες, ἄλλο πλῆθος ἀσεβῶν, καὶ πεζοὶ καὶ ἵππεῖς, καὶ νέοι καὶ ἄνδρες, ὅλοι ἐνοπλοὶ, ὅλοι ἄγριοι, ὅλοι φονικοί. Συνέβησαν δὲ καὶ θεοροὶ πανταχόθεν, καὶ καθ' ὁδοῦς, καὶ εἰς τὰ τεύχη, καὶ περὰ γὰς θυρίδας, καὶ πρὸς τὰς θύρας πῶν οἰκιῶν καὶ δὲν ἔμεινεν οὐδεὶς ἐγκλειστος, ὄχι γυνή, ὄχι παιδίον, ὄχι δούλος, ἢ τεχνίτης, ἢ τις ἄλλος ἐπίσημος τῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη κατοίκων, ἀλλὰ πάντες ὡς ρεῦμα ποτάμιον ἐκχυθέντες, ἐξέβησαν ἐκεῖνο τὸ μέγα καὶ ἐναγώνιον θέαμα ἐστένάζον ἢ γῆ ἀπὸ τοῦ κτύπου τῶν ποδῶν, ἀντηχοῦσεν ἡ Ἐπτάλοφος πρὸς ὠρυγὰς θηριώδεις καὶ τραχείας κραυγὰς βλασφήμων

ἀλαλαγμῶν, καὶ ἡ πόλις ὠμοιάζεν ὡς ἀλισκομένη ὑπὸ νέων ἄλλων βροβάρων πορθητῶν. Οἱ δὲ ἱερομάρτυρες μέχρι μὲν τινος ἦγοντο συμπεριπατοῦντες, ἀλλ' ἔπειτ' ἀπεχωρίζοντο, ἀπαγόμενοι ἄλλος ἄλλαχού. Καὶ τότε τελευταῖον ἀλλήλους ἀσπάζόμενοι μετὰ δακρύων χαρᾶς, ὦ, χαίρετε, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, χαίρετε, ἀδελφοὶ καὶ συναθληταί! Χαίρετε, φίλοι ὁμογενεῖς, καὶ σεῖς ἡμῶν τὰ περιπόθητα καὶ λογικὰ παιμνία! Χαῖρε, νόμῳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία! Τὴν παρακαταθήκην σου ἐφυλάξιμεν, τὸν ἀγῶνα τὸν κατὰ ἡγωνίσθημεν, τὴν πίστιν ἐτηρήσαμεν Καὶ ὁ μὲν ἱερὸς Ἀγγιᾶλου ἀνατίθασθεις εἰς τὴν λεγομένην Κυγκλιδοῦτην πύλην, ἐδέχθη δι' ἀγχόνης τὸ μακρὸν τέλος μετὰ κερτερίας ἡρωϊκῆς· ὁ δὲ ποιμὴν τῆς Νικομηδείας, ὀλίγον προχωρήσας, ὦ θεέ μου, ἐφώνησε, μὴ μὲ παραδώσῃς εἰς τὰ θηρία νὰ μὲ βασανίσωσι μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς, ἀλλὰ παράλαβε τώρα, δέσμοι, τὴν ψυχὴν μου εἰς χεῖρας σου ἐν εἰρήνῃ· εἶπε, καὶ πεσὼν κατὰ γῆς ἐξέπνευσεν, ὡς ἐζήτησεν Ὡ ποῖον τέλος! Ἀλλὰ καὶ ποῖα λύσσα τῶν ἀσεβῶν! Ὁ παράδοξος οὗτος θάνατος τοῦ πολιοῦ γέροντος δὲν ἐμάλαξε τὴν θηριωδῶν ἀλλ' ἐπιβιβάσαντες εἰς κτήνος τὸ ἱερὸν αὐτοῦ σῶμα, τὸν ἐκρέμασαν καὶ νεκρὸν. Νεκρὸν τὸν ἐκρέμασαν! Τοιαῦτα δύναται βάρβαρος ὠμότης Ἀγαρηνοῦ!»

Ποῦς ζωηρὸς κλόνος εἰσέρχεται εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρατῶν ἀπὸ τῶν ἐξαφνικῶν καὶ φρικωδῶν σχετλιασμῶν τῆς τελευταίας τοῦ περιφανοῦς τούτου χωρίου! Προθύμως ἠθέλωμεν μεταγοράψῃ καὶ τὰ περὶ τοῦ ἱεράρχου τῆς Ἐφέσου, ἂν ἠδυνάμεθα. Ἀκμαῖζοσι κάκεια ἐμπαθῆ καὶ κατατέχνα, ἐπιγεραίνονται τὴν ἡγεμονικὴν προσλαλήν τοῦ μακαρίου μάρτυρος πρὸς τοὺς δημίους αὐτοῦ, διὰ θελλώδους τινὸς ἀρμονίας. «Τοιαῦτα εἰπὼν, παρέδωκε παρευθὺς τὸν μὲν ἱερὸν αὐτοῦ λαιμὸν εἰς τὴν ἀγχόνην, τὴν δὲ μακαρίαν αὐτοῦ ψυχὴν εἰς χεῖρας

θεοῦ. Βοή φρικώδης καὶ θροῦς ταραχῆς ὡς τραγῆια θρονῆ παρευθὺς ἐξεφράγη καὶ ἔβραζεν ἐν μέσῳ τῶν ἀσεβῶν κ.τ.λ.»

Ὁ ἐπίλογος εἶνε ἄξιος τοῦ ὅλου λόγου διὰ τὸ εὖρον καὶ παρορμητικὸν εἰς τὰς Χριστιανικὰς ἀρετὰς, τὰς ὁποίας ὡς κέρως Ἀμαλθείας προχέει τὸ πανηγυρικὸν κείμενον τοῦ εἰκοστοῦ ὀγδοῦ ψαλμοῦ, ὑπὸ τῆς ἐρμηνευτικῆς δυνάμεως καὶ γραφικῆς τῆ ὄντι ἀναπνοῆς τοῦ σοφοῦ Διδασκάλου. Ἀφίνομεν δὲ τοὺς φιλομούσους νὰ τὸν ἀναγνώσωσιν εἰς τὸ βιβλίον.

Μέχρι τοσούτου περιοριζόμεθα σήμερον, μὴ διστάζοντες ἐν παρῶν νὰ ὑμολογήσωμεν παρρησίᾳ λύπην ἐνδοτάτην τὴν ὁποίαν δὲν παύομεν νὰ λιπώμεθα, βλέποντες ἄνδρα, ὁποῖος ὁ Οἰκονόμος, ἰδιωτεύοντα καὶ πάντῃ μεμακρυσμένον τῆς ἐπιμελείας τῶν ἐκκλησιαστικῶν τε καὶ ἐκπαιδευτικῶν τῆς πατριδος πραγμάτων, ὡς ξένον ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἤδη πολλὰ καὶ ὠφέλησε καὶ ἐτίμησεν. Ὄψονται προαιρέσεις ἢ ξενικαὶ ἢ ξενογαρεῖς εὐτελῶν καὶ βασκανῶν πολιτικῶν, τῶν ὁποίων οἱ λόχοι καὶ νυκτερόβιοι ὀφθαλμοὶ ἤθελον ἄρα ἐκτυφλοῦσθαι ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς δόξης καὶ τῶν ἐθνικῶν ἐλπίδων τὴν λάμψιν. Οἱ ἄμβωνες ἐν τοσούτῳ ὡς περὶ ττοὶ ἐκλείπουσιν, ἢ ἴστανται ἄβατοι, πενήθουντες τοῦ θείου λόγου τὴν σιωπὴν, ὡς ἐρείπια εἰς ἐρημίαν, ὡς μνημεῖα πόλεως καταστραμμένης καὶ κλέους ἀποθανόντος ἄρχοντες δὲ τρουφῶσιν εἰς τραπεζὰς σικελικὰς· μουσουργίαι μεθύουσι τὰς ἀλάς μας· χοροπηδοῦμεν ἐν κέρῳ· χρῆσσι καὶ ἀργυροῖ ἐξαστράπτωμεν ἐνώπιον τῆς ἀθλιότητος τοῦ λαοῦ, ἀγνοοῦντες, πόθεν ἐρχόμενοι, ποῦ ὑπάγομεν!

ΟΙ ΒΑΡΥΤΙΜΟΙ ΛΙΘΟΙ.

Παράδοσις τῶν Ῥαββίνων.

(Τὸ διήγημα τοῦτο ἐξελέξαμεν ἀπὸ τινος Συλλογῆς ἐκδομένην ἐν Σμύρῃ, ὡς ἀπλὴν ἀμα καὶ σεμνὴν ἠθολογίαν τοῦ Ἀσιατικοῦ κόσμου, καὶ ὡς ἐρατεινὸν τῶν Πατριαρχικῶν αἰῶνων ὑπόμνημα).

Ὁ περιβόητος διδάσκαλος Ῥαββὶ Μείρ, ἐκάθετο εἰς τὴν δημοσίαν σχολὴν ὀλόκληρον τι Σάββατον, διδάσκων τὸν λα-

όν. Ἐνῶ ἔλειπεν ἀπὸ τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἀπέθαναν οἱ δύο τοῦ υἱοῖ, ἀμφοτέροι εὐειδέστατοι, καὶ εἰδήμονες τοῦ νόμου. Ἡ γυνὴ τοῦ ἔφερον αὐτοὺς εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς, τοὺς ἔβαλεν ἐπὶ τοῦ νυμφικοῦ κραβάτου, καὶ ἤπλωσε λευκὸν κάλυμμα ἐπάνω εἰς τὰ λείψανά των. Τὸ ἐσπέρας ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον ὁ Ῥαββὶ. « Ποῦ εἶναι οἱ δύο μου υἱοί, ἠρώτησε, διὰ νὰ τοὺς δώσω τὴν εὐχὴν μου; Πολλάκις ἐκίταξα εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ σχολείου διὰ νὰ ἴδω αὐτοὺς, ἀλλὰ δὲν ἦσαν ἐκεῖ. » Τὸν ἐπρόσφερον ἐκεῖνη τότε ποτήριόν τι, αὐτὸς δὲ πύλόγησε τὸν Κύριον, ἔπιε, καὶ πάλιν ἠρώτησε. « Ποῦ εἶναι οἱ υἱοί μου, διὰ νὰ πῶσι καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου τῆς εὐλογίας; » Πλησίον ἐδῶ εὐρίσκονται, ἀπεκρίθη ἐκεῖνη· συγχρόως τοῦ ἔστρωσε τράπεζην διὰ νὰ φάγη. Ὁ Ῥαββὶ ἦτον εὐδιάθετος· ἀφοῦ δὲ μετὰ τὸν δεῖπνον ἀπέδωκεν εὐχαριστίας εἰς τὸν θεόν, εἶπε πρὸς αὐτὸν ἢ γυνὴν του. « Ῥαββὶ, ἐπιθυμῶ νὰ σε προβάλω μίαν ἐρώτησιν· ἔχω τὴν ἄδειαν; » Βέβαια, ἀγαπητὴ μου· ἐρώτησε. « Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν μὲ παρέδωκέ τις πολυτίμους πέτρας νὰ τοῦ τὰς φυλάξω, τώρα δὲ μοῦ τὰς ζητεῖ· νὰ τὰς δώσω; — Τοιαύτην ἐρώτησιν, ἀπεκρίθη ὁ Ῥαββὶ Μείρ, δὲν ἦτον ποσῶς ἀναγκαιὸν νὰ μὲ προβάλη ἢ γυνὴ μου. Τί; δὲν γνωρίζεις ὅτι εἰς καθένα χρεωστοῦμεν ἀσμένως νὰ ἐπιστολέφωμεν τὸ ἴδιόν του; Μάλιστα, εἶπεν ἐκεῖνη, τὸ γνωρίζω· πλὴν μὲ φάνη καλλίτερον νὰ σὲ εἰδοποιήσω.

Σηκωθείσα τότε, ἐπῆγε μετ' αὐτοῦ εἰς τὸν κοιτῶνα, καὶ πλησιάσασα εἰς τὸν κραβάτον, ἐξεσέπασε τὰ νεκρὰ σώματα. . . Ἄ, υἱοί μου, υἱοί μου! ἔκραξε μεγαλοφῶνως ὁ πατήρ υἱοῖ μου! φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου, καὶ φῶς τῆς διανοίας μου! ἐγὼ ἤμην ὁ πατήρ σας, ἀλλὰ σεῖς μ' ἐδιδάσκετε τὸν νόμον. . . Ἡ μήτηρ ἀπέστρεψε, κ' ἐδάκρυσε πικρῶς.

Τέλος δὲ λαβοῦσα τὸν ἄνδρα τῆς ἀπὸ τὴν χεῖρα, εἶπε Ῥαββὶ, δὲν μ' ἐδίδαξες ὅτι χρεωστοῦμεν ἀσμένως νὰ ἐπιστρέφωμεν πᾶν ὅτι ἄλλοι πρὸς καιρὸν μᾶς ἐμπιστεύονται; Ἰδού, ὁ Κύριος ἐδῶκεν, ὁ Κύριος ἀφῆρσεν· εὐλογημένον ἄς ἦναι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου! — Εὐλογημένον ἄς ἦναι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου! ἐφώνησεν ὁ Ῥαββὶ· εὐλογημένον δὲ ἄς ἦναι τὸ ὄνομά του καὶ δι' ἐσέ! διότι ἀληθῶς ἐγράφη « Ὅστις εὐρίσκει γυναῖκα ἐνάρετον, ἔχει θησαυρὸν τιμιώτερον ἀπὸ λίθους

πολυτελεῖς μὲ φρόνησιν ἀνοίγει τὸ στόματις, καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῆς εἶναι ὄνομος τῆς εὐμενείας.

ΠΑΡΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΟΥ.

Προκαλοῦνται συνδρομηταὶ τινες τοῦ Θεατοῦ, ἐν Ἀθήναις καὶ ἔξω τῶν Ἀθηνῶν, νὰ πληρόνωσιν ἀπροφασίτως τὰς συνδρομὰς των, ὅταν τοὺς ἐμφανίζεται ἄνθρωπος παρ' ἡμῶν εἰς τοῦτο διωρισμένος, ἢ ὅταν τὰς ἀπαιτῆ ὁ ταχυδρομικὸς ἐπιστάτης. Εἶνε ἀκατανόητοι αἰ ἀρνήσεις, αἱ ἀναβολαὶ καὶ προφάσεις εἰς τὰς ὑποίας προσφεύγουσι διὰ πρῆγματα τόσον μικρὰ, τινὲς δὲ καὶ εὐποροῦντες περισσότερον τῶν ἄλλων. Ἐνδέχεται νὰ δημοσιεύσωμεν ποτὲ κατάλογον τῶν προθύμων συνδρομητῶν καὶ τῶν μὴ, συναπτοντες καὶ τοὺς ἀνεκδότους λόγους καὶ τρόπους τῶν ἀπροθύμων, ὅχι δι' ἄλλο, εἰ μὴ χάριν φιλοσοφικῆς διατριβῆς. Ἡ φιλοτιμία καὶ ἡ διάκρισις εἶνε ἀγαθὰ καὶ διὰ νὰ εὐοδῶνται τὰ κοινωνικὰ ἐπιχειρήματα, καὶ τὰς ἀρετὰς ταύτας, ἀξίας τῶν Ἑλλήνων, εὐρίσκομεν εἰς ἱκανοὺς τῶν συνδρομητῶν μας, τοὺς ὁποίους ἐλπίζομεν ὅτι θέλουσι μιμηθῆ καὶ οἱ ἄλλοι.

Παρακαλοῦνται ἐπίσης καὶ οἱ κύριοι ἐπιστάται τῶν ταχυδρομείων νὰ μὴ κρατῶσιν ἀπεράντως ὅσας συνδρομὰς συνάξουσιν, ἀλλὰ νὰ μᾶς τὰς στέλλωσιν ἄνευ ἀναβολῆς.

Διάλογος παλαιὸς φιλοσόφου καὶ ἀπαιδεύτου.

Α. Πίσσον θέλεις διὰ νὰ διδάξῃς τὸν υἱόν μου;

Φ. Χιλίας δραχμὰς.

Α. Πολύ. Ἐγὼ μὲ αὐτὰς εἰμπαρῶ ν' ἀγοράσω ἐν ἀνδράποδον (σκλάβον, γουάρι).

Φ. Ἀγόρασέ το, καὶ τότε θέλεις ἔχει δύο, ταῦτο, καὶ τὸν υἱόν σου.